

ความรู้และพื้นที่ความรู้
ในเครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่ด้านการศึกษา:
กรณี insKru*

พิสิษฐ์ นาสี

คณะศึกษาศาสตร์ ศูนย์วิจัยพหุวัฒนธรรมและนโยบายการศึกษา
สถาบันวิจัยพหุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Email: pisith.nasee@cmu.ac.th

นงเยาว์ เนาวรัตน์

ศูนย์วิจัยพหุวัฒนธรรมและนโยบายการศึกษา
สถาบันวิจัยพหุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

* บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “เครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่ในพื้นที่ความรู้ศึกษาศาสตร์และจิตวิทยาการศึกษาในสังคมไทยสมัยใหม่” ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายปฏิบัติการของเครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่ด้านการศึกษผ่านกรณี insKru โดยประยุกต์ใช้แนวคิดพื้นที่ความรู้ เพื่อทำความเข้าใจเครือข่ายการเคลื่อนไหวด้านการศึกษาของสังคมไทยในฐานะพื้นที่ทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ผ่านปฏิบัติการที่หลากหลายและซับซ้อน นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ของการผสมผสานและต่อรองของชุดความรู้จากศาสตร์และตรรกะวิธีคิดที่ต่างกัน การศึกษาประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อค้นพบหลักคือ insKru ต้องการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทางเลือกใหม่ที่อิงกับประสบการณ์ของครู มุ่งพัฒนาครูผ่านสามแนวคิดหลัก คือ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ และครูที่เป็นมิตรกับผู้เรียน และให้ความสำคัญกับแพลตฟอร์มออนไลน์ซึ่งสามารถเชื่อมโยงเป็นชุมชนการเรียนรู้ขนาดใหญ่ที่ไร้ข้อจำกัดด้านพื้นที่และเวลา รวมถึงสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างทันที่วงที่และครอบคลุมมิติความเป็นมนุษย์ของครูและผู้เรียน ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่และเครือข่ายมีบทบาททำให้พื้นที่ความรู้ด้านศึกษาศาสตร์ในปัจจุบันมีพลวัตสูง แม้ว่าปัจจุบันจะยังอยู่ในพื้นที่ที่กระแสรอง แต่ก็มีศักยภาพที่จะเคลื่อนตัวเข้าสู่พื้นที่กระแสหลักได้ในอนาคต เนื่องจากมีแนวคิดทางการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีกลยุทธ์การทำงานที่ยืดหยุ่น มีพื้นที่ปฏิบัติการที่หลากหลายและครอบคลุมหลายประเด็น

คำสำคัญ: ความรู้และพื้นที่ความรู้, ชุมชนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครู, การศึกษาเชิงวิพากษ์

Knowledge & Knowledge Space in The Network of New Actors in Education: The Case of insKru

Pisith Nasee

Faculty of Education,
Research Center for Multiculturalism and Education Policy,
Multidisciplinary Research Institute, Chiang Mai University
Email: pisith.nasee@cmu.ac.th

Nongyao Nawarat

Research Center for Multiculturalism and Education Policy,
Multidisciplinary Research Institute, Chiang Mai University

Abstract

This paper aims to present the practices of a network of new actors in educational field in Thai society, using the case of 'insKru,' a social enterprise in education, as an example. Employing the concept of knowledge space, insKru and its network is implied as a social space where people interact through various complex actions. This open space is where diverse knowledge sets from different disciplines and perspectives intersect, are negotiated, or are integrated. The research applied qualitative methodologies, revealing that insKru aims to create an alternative professional learning community based on teachers' experiences.

Additionally, insKru employs three core concepts of teaching development: critical thinking, creative thinking, and maintaining a student-friendly environment. This space, being participation-based and highly active on digital platforms, has created a countrywide learning community with no restrictions on time or space. Importantly, it is highly responsive to teachers' demands and sensitive to the emotional experiences of both teachers and learners. These findings suggest that insKru and its network have the potential to play a significant role in creating a highly dynamic knowledge construction space in the education field. Although initially heterodox, insKru and its network may move toward more mainstream activities by scaling up.

Keywords: knowledge and knowledge space, learning community for teacher development, critical pedagogy

บทนำ

การสร้างพื้นที่ความรู้ของกลุ่มคนชายขอบในสังคมไทย เช่น แรงงานข้ามชาติ ผู้หญิง หรือเด็กและเยาวชน มีความสำคัญในฐานะพื้นที่ของการท้าทายความรู้ กระแสหลักที่ครอบงำทางความคิด ซึ่งบ่อยครั้งได้สร้างความชอบธรรมในการเบียดขับกลุ่มคนชายขอบออกจากพื้นที่อื่น ๆ ปฏิบัติการที่ละเลยเสียงของคนกลุ่มอื่น ๆ หรือกลุ่มคนเห็นต่างเช่นนี้นำมาซึ่งทางเลือกเพียงเล็กน้อยในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้า โดยเฉพาะเมื่อสังคมมีความแตกต่างหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ปัญหาที่ย่อมมีความซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น การนับรวมเสียงหรือพื้นที่ความรู้ชุดอื่น ๆ ของกลุ่มคนอื่น ๆ จึงจะช่วยสร้างให้พื้นที่ความรู้มีพลวัต เสริมสร้างวัฒนธรรมการมองเห็นและรับฟังเสียงของคนอื่น และช่วยขยายพรมแดนของความรู้สู่ทางเลือกที่หลากหลายของสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2560, 2563, 2564)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายปฏิบัติการของเครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่ด้านการศึกษา อันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “เครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่ในพื้นที่ความรู้ศึกษาศาสตร์และจิตวิทยาการศึกษาในสังคมไทยสมัยใหม่” การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการก่อรูปและบริบทเงื่อนไขที่นำไปสู่การก่อรูปของชุมชนนักปฏิบัติการหน้าใหม่ทางการศึกษาในแพลตฟอร์มต่าง ๆ 2) ศึกษาประเด็นความรู้ การสร้างและกระจายความรู้ ผู้ผลิตและบริโภคความรู้ ของชุมชนนักปฏิบัติการหน้าใหม่ทางการศึกษาในแพลตฟอร์มต่าง ๆ และ 3) ค้นหาแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารความรู้เชิงวิพากษ์ เพื่อสร้างประชาคมเป็นชุมชนนักปฏิบัติทางศึกษาศาสตร์ ในลักษณะข้ามศาสตร์ มีพลวัตและยั่งยืน ดำเนินการผ่านกรณีศึกษาสี่กลุ่ม ได้แก่ Thai Civic Education ก่อการครู insKru และครูขอสอน อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเนื้อที่ของบทความ จึงขอเสนอเฉพาะกรณีของ insKru โดยโจทย์สำคัญในที่นี้ คือ ความรู้และความสำคัญของการถกเถียงเรื่องความรู้ในการเคลื่อนไหวทั้งในระดับกลุ่มและระดับเครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่

สำหรับคำว่า “ผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่” ในที่นี้หมายถึงกลุ่มคนที่มาจาก ทั้งในและนอกระบบการศึกษา (นักวิชาการ นักวิจัย ครูประจำการ และ ผู้ปฏิบัติการในองค์กรภาคประชาสังคม) ปราบกฏตัวตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2550 ในบริบทที่สถานภาพความรู้ด้านศึกษาศาสตร์มีข้อจำกัด โดยหลัก คือ จากการ ผลิตความรู้ภายใต้กรอบคิดกระแสหลักอย่างปฏิฐานนิยมและพฤติกรรมนิยม รวมถึงกระแสการตั้งคำถามต่ออัตลักษณ์ความเป็นครูจากกลุ่มครูรุ่นใหม่ ผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่มีการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายเพื่อขยายพรมแดนความรู้ ด้านการศึกษาที่มีพลังสำหรับการเปลี่ยนผ่านสังคมผ่านปฏิบัติการที่หลากหลาย ทั้งในสื่อสังคมออนไลน์และในพื้นที่จริง และได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีทาง สังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์และมุมมองสมัยใหม่นิยมแนวต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นการเคลื่อนไหวจากชายขอบเพื่อกระจายความรู้ไปสู่สาธารณะ ซึ่งเป็นความรู้ ทางเลือก ในขณะที่เดียวกันเพื่อสร้างพื้นที่สำหรับการถกเถียง ต่อรองและประสาน การทำงานร่วมกับรัฐ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้ใช้แนวคิดพื้นที่ความรู้ (knowledge space) เป็นหลักเพื่อ ทำความเข้าใจต่อประเด็นความรู้ การสร้างและการกระจายแลกเปลี่ยนความรู้ รวมถึงประสบการณ์ ผ่านพื้นที่ปฏิบัติการในลักษณะต่าง ๆ โดย Turnbull (1997 อ้างใน อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2563) เสนอว่า พื้นที่ความรู้มีองค์ประกอบ หลากหลาย คือ ผู้คน ทักษะ ความรู้ท้องถิ่น และเครื่องมือที่โยงใยกับกลยุทธ์ ทางสังคมและปฏิบัติการต่าง ๆ หมายความว่า พื้นที่ความรู้คือปฏิบัติการที่อยู่ ในบริบทและเงื่อนไขเฉพาะของความรู้ที่ยึดโยงอยู่กับอำนาจ ดังนั้น ความรู้ ในลักษณะนี้จึงมีฐานะเป็นปฏิบัติการของผู้กระทำทางสังคม เพื่อปรับเปลี่ยน ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ ทั้งต่อรองกับโครงสร้างทางสังคม หรือตั้งคำถามกับวาทกรรมของความปกติธรรมดา นอกจากนี้ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2563) ยังเสนอว่า หากนำแนวคิดของ Marx, Gramsci, Lefebvre และ Soja เข้ามาพิจารณาด้วยจะทำให้การมองพื้นที่ความรู้มีมิติของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ที่ขัดแย้งกันของชุดความรู้ต่าง ๆ มากกว่าจะเป็นเพียงการดำรงอยู่ร่วมกันของความรู้ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้เท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่มีพลวัตสูงและยากที่จะเกิดการผูกขาด เมื่อนำข้อเสนอนี้มาศึกษาในประเด็นทางสังคม จึงช่วยให้เห็นพื้นที่ปฏิบัติการของความรู้จากการปะทะและต่อรองเพื่อสร้างสรรค์และเปลี่ยนแปลงความรู้ไปพร้อม ๆ กัน

เมื่อก้าวถึงปฏิบัติการในพื้นที่ความรู้ จึงมักประกอบด้วยผู้ปฏิบัติการที่มีชุดความรู้และปฏิบัติการที่หลากหลาย ตัวอย่างงานศึกษาที่ผ่านมาในบริบทด้านการศึกษา อาทิ นฤมล อรุโณทัย และคณะ (2554) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ในพื้นที่ชายแดนแม่สอดมีผู้ปฏิบัติการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนและผู้ที่อยู่ในชุมชนดั้งเดิม ผู้อพยพที่เป็นแรงงานข้ามชาติ หน่วยงานของรัฐ ธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ องค์กรภาคประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ โดยผู้ปฏิบัติการเหล่านี้พยายามที่จะต่อรองและมีส่วนร่วมในพื้นที่เชิงนโยบายของโรงเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพและกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ชายแดน เช่นเดียวกัน นางเยาว์ เนาวรัตน์ (2556) ในการศึกษาเรื่องศูนย์การเรียนรู้ประชาสังคมและสิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติจากพม่า ได้ให้ภาพของกลุ่มองค์กรลูกหลานแรงงานข้ามชาติในการช่วงชิงพื้นที่เพื่อร่วมจัดหลักสูตรในระบบโรงเรียนของรัฐไทย ในขณะเดียวกัน อัจฉรา รักษ์ยุติธรรม (2563) ได้อธิบายเยาวชนยุคดิจิทัลโดยกำเนิดและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทวิตเตอร์เพื่อแสดงออกทางการเมืองในฐานะกลุ่มคนที่ก่อตัวขึ้นใหม่ และเสนอให้มองพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ในฐานะพื้นที่ความรู้แบบใหม่ด้วย เพราะเป็นจุดปะทะทางความคิดและมุมมองทางการเมืองที่คนกลุ่มใหม่พยายามช่วงชิงการใช้ในฐานะพื้นที่สาธารณะที่ช่วยสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำทายอำนาจครอบงำ และการขยายการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในประเด็นของการผลิตความรู้ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2563, 2564) เสนอให้พิจารณาจากปฏิบัติการในระดับชีวิตประจำวันของผู้คน และเมื่อทบทวนพร้อมกับข้อเสนอของ Hirai (2015) และ Barth (2002) จึงนำมาสู่การสร้างกรอบการวิเคราะห์ความรู้ในสี่มิติสำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิด หมายถึง มโนทัศน์ต่าง ๆ

ที่นำเข้ามาเพื่อท้าทายกับแนวคิดกระแสหลักของรัฐและทุน 2) ทักษะ หมายถึง ทักษะต่าง ๆ ที่หนุนเสริมผู้กระทำการ ขบวนการ และเครือข่าย 3) ข้อมูล หมายถึง ข้อมูลจากฐานต่าง ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในปฏิบัติการ และ 4) อารมณ์และ ความรู้สึก/ทัศนคติ หมายถึง ประสบการณ์ส่วนตัว อารมณ์และความรู้สึก ทัศนคติของผู้คน ซึ่งถูกยกระดับเพื่อทำความเข้าใจความเป็นมนุษย์ ที่สำคัญ กลุ่มความรู้ทั้งสี่นี้ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวแต่สัมพันธ์อีกทั้งยังซ้อนทับกัน ในบางส่วนด้วย

ที่สำคัญการทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวด้านการศึกษาในสังคมไทย โดยใช้แนวคิดพื้นที่ความรู้ยังเป็นประเด็นใหม่ทางวิชาการ ซึ่งเครือข่าย ผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่ช่วยให้เราทำความเข้าใจการปรากฏตัวของพื้นที่ของ ความรู้กระแสรองที่ผู้คนมีการปฏิสัมพันธ์และพยายามต่อรองโดยการใช้ชุดความรู้ ที่มาจากศาสตร์และตรรกะวิธีคิดหลากหลายเพื่อสร้างการถกเถียง ต่อรอง และ ผสมผสานกับความรู้กระแสหลัก พื้นที่ความรู้ศึกษาศาสตร์จึงมีพลวัตจากการ มีชุดความรู้ คำนิยาม และชุดคุณค่าต่าง ๆ เข้ามาถกเถียงท้าทายและเสนอ ทางเลือกใหม่ ๆ จนยากจะเกิดการผูกขาด แข็งตัวจนเป็นความรู้สำเร็จรูป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านกรณีศึกษาหลัก ในที่นี้คือ insKru ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ภายใต้งैื่อนไข ดังนี้

1. เป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติการด้านการศึกษาที่มีพื้นที่ปฏิบัติการที่หลากหลาย กว้างขวางและมีบทบาทโดดเด่น
2. มีแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาโดยใช้แนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์
3. มีเครือข่ายปฏิบัติการที่เชื่อมต่อกันทั้งในด้านความรู้ ทรัพยากร พื้นที่ปฏิบัติการและเป้าหมาย (เช่น Thai Civic Education ก่อการครู

ครูสอน และอื่น ๆ) และมีการเชื่อมต่อกับเครือข่ายทางการศึกษากระแสหลัก เช่น รัฐ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วย

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2565 การกำหนดบุคคลผู้ให้ข้อมูลมีการจำแนกตามลำดับความสัมพันธ์และบทบาทภายในกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และเพื่อใช้ตรวจสอบข้ามกันได้แก่ กลุ่มผู้นำหรือผู้ก่อตั้ง จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้ปฏิบัติการและเครือข่ายของกลุ่ม จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสโนว์บอลผ่านกลุ่มผู้นำ นอกจากนี้ยังมีการสนทนากลุ่มกับผู้นำ กลุ่มผู้ปฏิบัติการและเครือข่าย อีกจำนวน 2 ครั้ง

2) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มที่ดำเนินการผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายน-พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบกับการใช้แนวคิดพื้นที่ความรู้ โดยมีกรอบการวิเคราะห์ความรู้ใน 4 ด้าน ได้แก่ แนวคิด ทักษะ ข้อมูล และอารมณ์และความรู้สึก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลที่ได้ เพื่อพิจารณาคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และความสมบูรณ์ พร้อมกันนั้นมีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือในข้อมูลชุดเดียวกัน แต่ได้มาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน

2. การจัดระเบียบข้อมูลตามประเภท ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม จากการสังเกตการณ์ และจากการวิจัยเอกสาร

3. การจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่จากการอ่านข้อมูลทั้งหมด เพื่อให้ได้ประเด็นสำคัญและตอบคำถามการวิจัยได้

4. การสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย

ผลการศึกษา

1. การก่อร่างสร้าง insKru: จากผลงานวิทยานิพนธ์สู่ธุรกิจเพื่อสังคม

บทความพิเศษโดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สมิทธิ์ บุญชุตินา, 2564: 120-121) ยกย่องให้ ชลิตา ดุลยากร ผู้ก่อตั้ง insKru เป็นหนึ่งใน 100 ผู้สร้างแรงบันดาลใจของประเทศไทย ประจำปี 2563 ด้าน Social Mover: Education โดยชลิตาระบุว่า ได้ริเริ่มกลุ่มตั้งแต่เมื่อครั้งเป็นนิสิตในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากมีความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาเป็นทุนเดิม ประกอบกับมีประสบการณ์เข้าร่วมเป็นครูอาสาในโครงการ Teach for Thailand จนท้ายที่สุดนำมาสู่การทำวิทยานิพนธ์ในประเด็นการศึกษา ในปี 2561 ได้ก่อตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ และปัจจุบันมีสถานะเป็นธุรกิจเพื่อสังคมด้านการศึกษา (social enterprise) สำหรับเส้นทางของ insKru ได้ผ่านการขัดเกลาทางความคิดผ่านการเข้าร่วมประกวดในหลายโอกาสที่จัดขึ้นโดยภาคเอกชน เช่น โครงการ Education Disruption Hackathon (ปีที่ 1 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ) โครงการดีแทคพลิกไทย (ได้รับเลือกเป็นหนึ่งใน 10 ทีมเพื่อทำโครงการเพื่อสังคม) หลังจากนั้นได้รับการสนับสนุนจากโครงการ Strom Breaker Venture (โครงการส่งเสริม Start Up ต่อเนื่องจาก Hackathon) และโครงการอื่น ๆ ภายใต้นโยบาย CSR ของภาคเอกชน (ชลิตา ดุลยากร, **สัมภาษณ์**, 13 มกราคม 2565) พร้อมกันนั้นยังมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายผู้ปฏิบัติการด้านการศึกษาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในระดับกว้างและอยู่ในทิศทางเดียวกัน โดยหลักของเครือข่ายนี้จะประกอบด้วยกลุ่มที่อยู่นอกระบบอย่าง Thai Civic Education ก่อการครูพลเรียน ครูขอสอน และ Life Education

ปัจจุบันองค์กรมีการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 4 ทีมย่อย ได้แก่ ทีม Teacher Development ซึ่งดูแลการจัดอบรมต่าง ๆ ทีม Communication ดูแลพื้นที่สื่อสารสังคม (เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์) ทีม Innovation ดูแลเว็บไซต์และผลิตเครื่องมือใหม่ ๆ บนเว็บไซต์ และทีม Impact and Sustainability ซึ่งดูแล

กลยุทธ์ในเชิงความยั่งยืนขององค์กรและการดูแลคนทำงาน ประเด็นที่น่าสนใจในที่มอค์กรคือเป็นผู้มีพื้นที่หลังทางการศึกษาที่แตกต่างหลากหลาย ทั้งครู วิศวกร สิ่งแวดล้อม สถาปัตยกรรม วรรณกรรมเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มครูประจำการที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นวาระ ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากเครือข่ายของก่อการครูและครูขอสอน และในอนาคต insKru มีแนวคิดสร้าง Community Leader ซึ่งเป็นการรวบรวมครูที่มีศักยภาพในชุมชนของ insKru เอง เพื่อเข้ามามีบทบาทกับองค์กรมากขึ้น (ชลีพา ดุลยากร, **สัมภาษณ์**, 13 มกราคม 2565; หัวหน้าที่ม Impact-Sustainability, **สัมภาษณ์**, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

2. การวิเคราะห์พื้นที่ความรู้

ด้านแนวคิด

คำสำคัญของ insKru ไม่ว่าจะเป็น “ชุมชน” หรือ “เพื่อนครู” ล้วนอยู่ในแนวคิดของการสร้างชุมชนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครู ซึ่ง insKru นำมาใช้เพื่อชักชวนสังคมให้เข้ามาร่วมกันตั้งคำถามและขยับขยายพรมแดนความรู้ด้านแนวคิดซึ่งก่อนหน้านี้ถูกจัดการผ่านแนวคิดกระแสหลักของรัฐอย่าง PLC หรือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) (ชลีพา ดุลยากร, **สัมภาษณ์**, 13 มกราคม 2565; ผู้ก่อตั้งเฟซบุ๊ก “อะไร ๆ ก็ครู”, **สัมภาษณ์**, 9 กุมภาพันธ์ 2564)

โดยหลักการ PLC เป็นแนวคิดที่ดีเพราะเป็นการผสมผสานแนวคิดความเป็นมืออาชีพและชุมชนแห่งการเรียนรู้เข้าด้วยกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562: 11) PLC ถูกกล่าวถึงอย่างมากในสังคมไทยในฐานะเครื่องมือสำหรับการพัฒนาครูมืออาชีพโดยอย่างช้าที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2560 (สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป.: 2) เมื่อพิจารณาแนวคิด PLC โดย สพฐ. พบว่ามีจุดเน้นเพื่อการพัฒนาครูรูปแบบใหม่ที่มีความอ่อนไหวต่อปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีทักษะการปรับตัวพร้อมเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และมีความคิดเชิงวิพากษ์และสร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นสมรรถนะ

ที่จำเป็นต่อการสร้างคุณภาพทางการศึกษาสำหรับโลกปัจจุบัน อีกทั้งรัฐยังมีการออกแบบกรอบการพัฒนาในเชิงกลไกเอาไว้อย่างรัดกุม พร้อมกับการสร้างแรงจูงใจในวิชาชีพ อย่างไรก็ตามการเข้ามาของ insKru ได้ชี้ให้เห็นข้อท้าทายที่สำคัญ นั่นคือ โครงสร้างของระบบราชการที่อาจทำให้เกิดการผลิตซ้ำค่านิยมที่ครูต้องการตอบสนองต่อนโยบายของผู้บังคับบัญชาและกระทรวงฯ โดยเน้นที่ผลลัพธ์เชิงปริมาณมากกว่าผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริงกับตนและผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีกรอบของเวลาและกลไกการประเมินมาเป็นตัวกำหนดทำให้ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ระหว่างครูด้วยกันในประเด็นปัญหาทางการเรียนรู้ที่มักเกิดขึ้นตลอดเวลา เช่นเดียวกัน วัฒนธรรมอำนาจนิยมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจอาจทำให้การสนทนาด้วยความไวเนื้อเชื่อใจเป็นไปได้อย่างจำกัด ไม่สามารถสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร เป็นประชาธิปไตยและเป็นพื้นที่ปลอดภัยได้จริง ท้ายสุดคือการละเลยมิติความเป็นมนุษย์ของครูเนื่องจากให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นฐานของผลสัมฤทธิ์มากกว่า

แนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูของ insKru จึงถูกพัฒนาเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ โดยเริ่มจากสถานะที่ไม่ได้มาจากภาครัฐ จึงมีส่วนช่วยให้เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตรมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถรวบรวมเอาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ที่หลากหลายเข้ามาพูดคุยและหาทางออกอย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะประเด็นที่ทันสมัยสถานการณ์ เช่น การเรียนรู้ในช่วงโควิด-19 รวมถึงทักษะที่จำเป็นแต่ยังขาดหาย เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงสร้างสรรค์และการสร้างพื้นที่ปลอดภัย นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับมิติความเป็นมนุษย์ เช่น สุขภาพกายและสุขภาพใจของครู การให้ความสำคัญกับแพลตฟอร์มออนไลน์ยังทำให้ชุมชนการเรียนรู้ก้าวข้ามข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ พร้อมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากพื้นที่ห้องเรียนที่หลากหลายและมุมมองที่มาจากหลายเสียงหลายศาสตร์ โดย insKru ทำหน้าที่ในการจัดหารวบรวม เชื่อมโยงและเผยแพร่ความรู้ มากกว่าจะผูกขาดด้วยการผลิตความรู้เองทั้งหมด (ชลีพา ดุลยากร, **สัมภาษณ์**, 13 มกราคม 2565; insLive: insKru, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

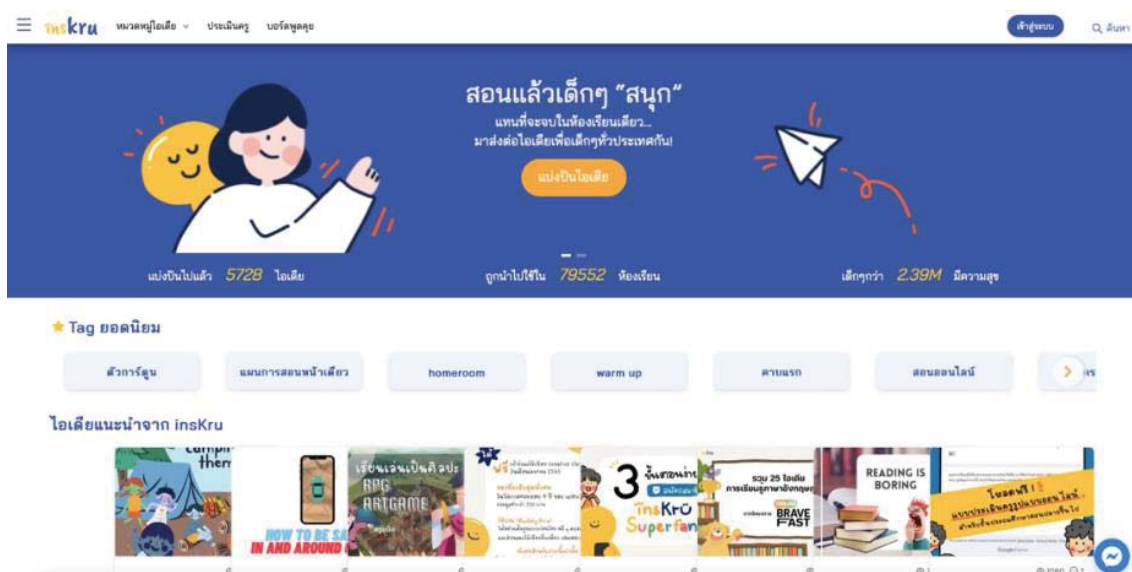
ปฏิบัติการเพื่อทำให้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางเลือกใหม่นี้เกิดขึ้น ได้จริงพร้อมกับปลดปล่อยครูไปสู่ความเข้าใจในเชิงแนวคิด วิธีการและทักษะใหม่ ๆ สามารถพิจารณาได้ผ่านกลไก 3 ห่วงมหัศจรรย์ ได้แก่

1. ห้องสมุดไอเดีย ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้ามาหา ไอเดียเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนของตน หรือเข้ามาเผยแพร่และสร้าง แรงบันดาลใจให้กับเพื่อนครูด้วยกัน “เก็บไอเดีย หยิบใช้ เขียนและแลกเปลี่ยน” ผ่านเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก

2. ห้องพักครู ซึ่งเน้นให้ครูเข้ามาตั้งคำถามเรื่องการเรียนการสอน เป็น พื้นที่ให้ครูมาพูดคุย โดยมีปลายทางเพื่อให้ครูสามารถหาเพื่อน/เครือข่ายใน การทำงานร่วมกัน เพราะเชื่อว่าการสนทนาแลกเปลี่ยนเป็นเครื่องมือนำไปสู่ การพัฒนาครูที่ยั่งยืนมากกว่า ผ่านเฟซบุ๊ก “ครูปล่อยของ”

3. สนามเด็กเล่น คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อต่าง ๆ ผ่าน 3 แกนหลัก ได้แก่ ความคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และพื้นที่ปลอดภัย-ครูที่เป็นมิตร กับผู้เรียน

เมื่อพิจารณาในห่วงที่ 1 และ 2 พบว่า เฟซบุ๊กที่เริ่มเปิดใช้งานตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2561 มีผู้ติดตามแล้วกว่า 227,992 คน ในขณะที่เว็บไซต์ มีบัญชีผู้ใช้กว่า 8,000 บัญชี มีการรวบรวมและการแบ่งปันไอเดียในการจัด การเรียนการสอนไปแล้วกว่า 5,728 ไอเดีย ถูกนำไปใช้ใน 79,552 ห้องเรียน และ insKru ระบุ “สามารถสร้างรอยยิ้มและความสุขให้กับเด็กนักเรียนแล้ว มากถึง 2.39 ล้านคน” (ข้อมูลเมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2565) นอกจากนี้ยังมีการเสวนาและการพูดคุยตอบคำถามสดผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ประจำสัปดาห์ เรียกว่า “InsLive” (ทุกวันพุธ เวลา 19.00-20.00 น.) ด้วยการมุ่งเน้นพื้นที่ชุมชน บนดิจิทัลแพลตฟอร์มเช่นนี้เพื่อให้ครูที่มีอยู่ทั่วประเทศสามารถเข้ามาร่วมแบ่งปัน เรียนรู้ และสามารถสรุปผลออกมาเป็นรายงานความก้าวหน้าของตน นอกจากนี้ ยังมีทีมงานที่คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือสมาชิกที่เข้ามาใช้งานในระบบด้วย

ภาพที่ 1 รายละเอียดภายในเว็บไซต์ insKru.com

ที่มา: เว็บไซต์ insKru.com (16 เมษายน พ.ศ. 2565)

ในส่วนของห้องที่ 3 ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อปลดล็อกครูผ่านการอบรม เพื่อให้ครูกล้าคิดกล้าทำกล้าใช้ไอเดียใหม่ ๆ โดยส่วนใหญ่เป็นการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเข้ามา และอีกหนึ่งเป้าหมาย คือ การเป็นพื้นที่หนุนเสริมให้เครือข่ายสมาชิกมีความเข้มแข็งมากขึ้น สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น พร้อมกันนั้นยังมีการผลิตหนังสือ โดยปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมดสี่เล่ม ทั้งที่เขียนโดย insKru และเครือข่ายครูที่ทำงานขับเคลื่อนด้านการศึกษา ได้แก่ 1) “ทุกการสอนเป็นไปได้” (2562) 2) “ประเมินเต็มใจ จุดไฟการเรียนรู้” (2563) เขียนโดยครูพล จากเพจ “พลเรียน” (อรรถพล ประภาสโนบล) สนับสนุนโดยโครงการผู้นำแห่งอนาคต คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อการครู และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) 3) “ห้องเรียนล้ำเส้น” (2563) เขียนโดย ครูพล และ 4) “ไม่สู้ก็อยู่อย่างครู” (2564) จากกลุ่มก่อกองการครู เขียนโดย ร่มเกล้า ช่างน้อย

ในส่วนต่อไปเป็นการวิเคราะห์ปฏิบัติการในการนำความรู้อีก 3 ด้านเข้ามาหนุนเสริมการพัฒนาครูตามแนวคิดของ insKru และเครือข่าย นอกจากนี้ยังเผยให้เห็นการสร้างพื้นที่ต่อยอดและประสานประโยชน์กับกลุ่มคนต่าง ๆ

โดยเฉพาะรัฐและภาคีภาคเอกชน เพื่อให้พื้นที่ความรู้กระแสรองมีโอกาสกระจายไปสู่สาธารณะและเป็นทางเลือกในการนำไปใช้มากขึ้น

ด้านอารมณ์ความรู้สึก

กล่าวได้ว่าประสบการณ์ส่วนตัวของครูในเชิงอารมณ์ความรู้สึกมีความสำคัญอย่างมาก ในแง่นี้สะท้อนให้เห็นการทำความเข้าใจครูในมิติของความเป็นมนุษย์มากขึ้น จากโจทย์เริ่มแรกของ insKru ที่ว่าอะไรที่ทำให้ครูไม่สามารถพัฒนาห้องเรียนได้เต็มที่ โดยเห็นว่าเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งอาการหมดไฟเนื่องจากระบบราชการสร้างอุปสรรคกับการสอน ไม่มีไอเดียการสอนหรือนึกถึงการสอนแบบกิจกรรมไม่ออก และขาดความมั่นใจ (ชลีพา ดุลยากร, สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565) ผู้ร่วมก่อตั้งพลเรียนและเฟซบุ๊ก “ครูปล่อยของ” กล่าวถึงประเด็นนี้อย่างสอดคล้องกันว่า ครูควรได้รับการพิจารณาในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ดังนั้นการพัฒนาครูในปัจจุบันจึงควรก้าวล่วงไปสู่การทำความเข้าใจในระดับอารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติ ซึ่งก่อนหน้านี้ถูกกีดกันออกไปจากแนวทางการพัฒนาครูของรัฐ

“เราเห็นครูที่อยู่หน้างาน เขาเข้าไปสอนในห้องเรียนแล้วเขาก็มีความสุข แต่พออยู่ในสภาพการทำงานในโรงเรียนมันกลับไม่ใช่ มันกลับกลายเป็นว่า ฉันท้อมมาก ฉันทอยากลากออก หรือรู้สึกหมดไฟ ไม่อยากทำงานต่อในสภาพการทำงานแบบนี้ ทั้งภาระงานครูทั้งระบบเจ้าขุนมูลนายในโรงเรียน เราเห็นจากความเจ็บปวดตรงนี้ของครูมากกว่า เราจะทำอะไรให้มันเกิดการเปลี่ยนแปลงบ้าง โดยที่เขาไปโรงเรียนแล้วเขามีความสุขหรือไปโรงเรียนแล้วเขาอยากที่จะอยู่กับมันต่อ” (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2565)

ดังนั้น จึงเห็นว่าปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูของ insKru มีความพยายาม นำเอาอารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติของครูเข้ามาเป็นสารตั้งต้นเสมอ โดยในที่นี้ จะขอยกตัวอย่างผ่าน 2 กิจกรรม ได้แก่

1) หนังสือที่ผลิตโดย insKru ทั้ง 4 เล่มตามที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยมีถึง 3 เล่มที่ได้นำเสนอเสียง อารมณ์ความรู้สึกของครูเข้ามาสร้างบทสนทนาต่อการพัฒนาครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ เรื่อง “ทุกการสอนเป็นไปไม่ได้” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มแรงบันดาลใจและส่งต่อพลังความเป็นไปได้อันใช้ในการจัดการสอนทั้งในห้องเรียน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างครูและนักเรียน ในขณะที่เรื่อง “ห้องเรียนล้ำเส้น” เป็นการมองหามิติใหม่ ๆ ในการออกแบบห้องเรียนของตัวเอง ให้นักเรียนได้กล้าคิด กล้าถกเถียง กล้าตั้งคำถาม พร้อมความปรารถนาในฐานะครูคนหนึ่งที่ได้ลองล้ำเส้นต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ และเรื่อง “ไม่สู้ก็อยู่อย่างครู” ซึ่งเหมาะกับครูที่มีอาการหมดไฟจากการต้องเจออะไรมากมายในระบบ “จะช่วยปลุกวิญญาณนักสู้ให้ครูทุกคนได้เห็นความเป็นไปได้อันใหม่ ๆ ในการเป็นครู”

2) การไลฟ์ในรายการ “InsLive @InsKruThailand” ในหัวข้อต่าง ๆ ในที่นี้ยกตัวอย่างสองครั้งในช่วงปี พ.ศ. 2564-2565 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยในวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2564 เป็นการไลฟ์ในหัวข้อ “Live Teacher Voice: คนทำหลักสูตรอยู่ตรงนี้แล้ว... แล้วครูอยากจะบอกอะไร?” โดยเชิญเครือข่ายครูในโรงเรียนทั่วประเทศและ สพฐ. เข้าร่วม มี 3 ประเด็นการพูดคุย หนึ่งในนั้นคือ “ความเจ็บปวดจากคนเป็นครูที่ต้องสอนภายใต้หลักสูตรปัจจุบัน” ทั้งนี้เพื่อร่วมกันออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัยต่อผู้เรียนต่อไป และวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2565 ในหัวข้อ “เมื่อครูไทยเครียดจนแทบทนไม่ไหว ทำยังไงดี!?” โดยวิทยากรซึ่งเป็นนักจิตวิทยาการศึกษาเพื่อชวนครูมาตรวจสอบสภาพจิตใจของตนเองในขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร พร้อมพูดคุยถึงปัญหาความเครียดสะสมที่เกิดขึ้นจากการทำงานในโรงเรียนที่ไม่ใช่แค่การสอนและเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างการเรียนออนไลน์และออนไซต์ โดยผู้เข้าร่วมมีความสนใจต้องการแลกเปลี่ยนอย่างกระตือรือร้น ตัวอย่างเช่น “เหนื่อยล้า”

“เบื่อหน่าย” “ว้าวุ่น” “ทุกข์ กังวล” “ไม่มี Work-Life Balance” “เครียดจนไม่
อยากทำงานต่อแล้ว” ในขณะที่ผู้ดำเนินรายการและวิทยากรพยายามสร้าง
บรรยากาศที่เป็นมิตร ผ่อนคลายด้วยน้ำเสียงที่ฟังแล้วสบายใจ เป็นกันเอง
ไม่มีการเร่งรีบในการถามและการหาคำตอบ

ทั้งหมดนี้ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของ insKru ที่
ไม่เพียงช่วยดูแลสภาพจิตใจและเสนอแนวทางการรับมือจากความเครียดให้แก่ครู
แต่ยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้ครูได้เห็นว่า การพูดคุยเรื่องอารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้
ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นปัญหาร่วมของครูทั่วประเทศอันเกิดจากระบบการทำงาน
และเป็นการดีที่ได้เรียนรู้ร่วมกันเพื่อเพิ่มแนวทางการรับมือและนำไปปรับใช้
ในขณะเดียวกันก็ช่วยยกระดับให้ประเด็นอารมณ์ความรู้สึกเข้ามามีบทบาท
ในการพัฒนาครูต่อไป

ด้านข้อมูลและทักษะ

ความรู้ด้านข้อมูลที่น่าเข้ามาใช้เพื่อขยายข้อถกเถียงในชุมชนแห่งการ
เรียนรู้เพื่อพัฒนาครูนั้นอยู่ในแนวทางประชาธิปไตยที่ทำให้การศึกษา การเรียนรู้
และการพัฒนาครูเป็นเรื่องของสังคม จากข้อมูลพบว่า ชุดข้อมูลที่สร้างและ
ไหลเวียนอยู่ในกลุ่มและเครือข่ายนั้นเป็นข้อมูลชุดใหม่ที่อิงกับทั้งปรากฏการณ์
ในพื้นที่ห้องเรียนของครูและพื้นที่อื่น ๆ ทางสังคม จากกลุ่มคนทั้งในและนอก
แวดวงการศึกษา เพื่อนำเสนอมุมมองใหม่ ๆ สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งโอกาสใน
การพัฒนาความเข้าใจและทักษะใหม่ ๆ ที่ช่วยสร้างให้ครูกลายเป็นผู้สร้าง
กระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและได้ทบทวนตัวตน
ของครูไปพร้อม ๆ กันอยู่เสมอ เพื่อไม่ทำให้การศึกษาต้องถูกตัดขาดจากโลก
ทางสังคมอีกต่อไป ข้อมูลต่อไปนี้แสดงให้เห็นปฏิบัติการของ insKru ที่ต้องการ
เน้นไปยังจุดอ่อนของครูในการจัดการเรียนรู้ที่ต้องใช้ข้อมูลชุดใหม่ ๆ เช่น
การประเมินผล การสอนภาษาอังกฤษ การเขียนแผนการสอน รวมทั้งประเด็น
ที่อ่อนไหว เช่น การสอนเรื่องเพศหลากหลายและเพศสัมพันธ์ สิทธิมนุษยชนของ
เด็กและครู ซึ่งในหลายกิจกรรมมีการเชื่อมโยงประเด็นเหล่านี้เข้าด้วยกัน เพื่อให้

เห็นความเกาะเกี่ยวกันเป็นองค์รวมของการศึกษาและการพัฒนา โดยในประเด็นนี้ ยังเผยให้เห็นการทำงานร่วมกับเครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่ด้านการศึกษา ภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่

1. โครงการ “เรียนกับครูคาบนี้เป็นอย่างไบบ้าง?” โดยความร่วมมือกับ คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ กลุ่มก่อการครู เพื่อออกแบบการวัดผลและการประเมินการเรียนรู้/ครู ให้กับ ระบบของ insKru

2. โครงการ “English BraveFast เสริมความกล้า ให้ภาษาอังกฤษเป็น มิตรกว่าที่เคย” ซึ่งเป็นความร่วมมือกับกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ เพื่อเชิญชวนให้ครู ผู้ปกครอง นักอบรม กระบวนกร หรือบุคคลทั่วไปส่งไอเดีย การออกแบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนในระดับปฐมวัยและ ประถมศึกษา นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยน อย่างต่อเนื่อง เช่น การไลฟ์ในหัวข้อ “สอนภาษาอังกฤษเด็กปฐมวัยยังไง ให้ Work” (วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563) โดยเชิญวิทยากรซึ่งเป็นอดีต ครูภาษาอังกฤษในระบบและปัจจุบันเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนแบบสร้างสรรค์ เป็นฐาน มาร่วมแบ่งปันความรู้และเทคนิคในการสอนภาษาอังกฤษให้กับ เด็กปฐมวัย

3. InsLive “คุยเรื่องเพศกับนักเรียนอย่างไรในช่วงวันวาเลนไทน์” (วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565) เนื่องจากใกล้ถึงเทศกาลวันวาเลนไทน์ โดยเลือก ประเด็นความยินยอมมาพูดคุย

4. กิจกรรม workshop นิทรรศการ และการเสวนา ซึ่งตลอดระยะเวลา ที่ผ่านมา (จนถึงปี พ.ศ. 2564) insKru ได้จัดกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายมาแล้วกว่า 30 ครั้ง ทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าว เช่น โครงการ InsKru Hackathon (วันที่ 27-28 กรกฎาคม พ.ศ. 2562) ภายใต้ ความร่วมมือกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และ Disrupt Technology Venture เพื่อเชิญชวนครูเข้ามาร่วมนำเสนอปัญหาที่ต้องการแก้ไข

สร้างเครือข่ายคนทำงานและร่วมออกแบบวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ และ การเสวนา ในหัวข้อ “เมื่อ “ครู” ไม่ได้ทำหน้าที่ครู: เสรีนิยมใหม่ในโรงเรียนไทย” เพื่อแลกเปลี่ยน เรื่องแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่เข้ามามีผลกระทบต่อการศึกษาและระบบโรงเรียนของ ไทย และค้นหาเหตุผลว่าทำไมครูถึงไม่ได้ทำหน้าที่ครู (วันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ร่วมกับกลุ่มพลเรียน และกลุ่ม Critizen)

จากข้อมูลใหม่สู่โอกาสในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ

ต่อเนื่องจากข้างต้น ทักษะสำคัญที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วม ในชุมชนการเรียนรู้นี้ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อความ เป็นไปได้ในทุกปัญหาของการจัดการเรียนรู้

“ก่อนนี้ ทุกคนพูดถึงการศึกษาที่มีแต่บ่น ไม่เห็นทางออก อะไรเลย มันค่อนข้างมีดมนมาก แต่สิ่งที่ insKru พยายามทำคือ การสปีดโสด สิ่งที่เป็นไปได้ มันมีอะไรแบบไหนที่เปลี่ยนได้ แล้วเขาทำ อย่งไร เราก็หยิบเคล็ดลับมาโชว์ เหมือนเราดึงแสงสว่างที่เป็นจุดเล็ก ๆ ให้กระจายออกไป แล้วมันจะเป็นตรงตามชื่อว่า inspire เป็น แรงบันดาลใจให้จุดอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไปด้วย” (ชลีพา ดุลยากร, สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

ทักษะสำคัญข้างต้น (พร้อมกับการขยายพรมแดนความรู้จากชุดข้อมูล ใหม่ ๆ) มีปฏิบัติการเพื่อนำเข้าผ่าน workshop ที่ตั้งอยู่บน 3 แกนหลักเพื่อปลดล๊อค ครู พร้อม ๆ กันคือหนังสือทั้ง 4 เล่มที่ผลิตโดย insKru ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อหนุนเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ตามเป้าหมายของชุมชนการเรียนรู้แห่งนี้ด้วยเช่นกัน (ชลีพา ดุลยากร, สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565; หัวหน้าที่มี Impact-Sustainability, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565; ชลีพา ดุลยากร และผู้ก่อตั้ง Life Education, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2565)

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างเพิ่มเติมจากปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพื้นที่ถกเถียง เรียนรู้และหนุนเสริมด้านทักษะของครู เช่น 1) โครงการ *Ed's Possible* *ทุกการเรียนรู้เป็นไปได้* โดยความร่วมมือกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาตามแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ด้วยการนำระบบดิจิทัลและการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแบ่งปันไอเดียการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยเจ้าของไอเดียที่ได้รับรางวัลได้เข้าร่วมกิจกรรมพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดกับผู้ได้รับรางวัลท่านอื่น ๆ รวมถึงได้เสนองานในกิจกรรมการพบปะพูดคุยที่ insKru จัดขึ้นอีกด้วย และ 2) โครงการ “แมวมอง รุ่นที่ 2” เพื่อหา 25 ผู้สร้างสรรค์ไอเดียพลิกโฉมการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ “แมวมอง” เป็นการช่วยเสนอชื่อคนที่จัดการเรียนรู้หรือแบ่งปันไอเดียสร้างสรรค์ และ “แมวมี่” เป็นการนำเสนอไอเดียและการจัดการเรียนการสอนของตัวเอง โดยผู้ผ่านการคัดเลือก 25 คน ได้รับรางวัล Learning Designer พร้อมเกียรติบัตรจากสภาการศึกษา และผลงานทุกกิจกรรมได้ถูกนำเสนอบนเว็บไซต์ของ insKru เพื่อเป็นแหล่งไอเดียสร้างสรรค์หรือเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ประการแรก การก่อตัวของ insKru และเครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่ ด้านการศึกษา ตั้งแต่ทศวรรษ 2550 เกิดขึ้นภายใต้บริบทที่สถานภาพความรู้ด้านศึกษาศาสตร์มีข้อจำกัด โดยเฉพาะที่มาจากกรอบคิดปฏิฐานนิยมและพฤติกรรมนิยม ที่กลายมาเป็นแนวคิดกระแสหลักของการผลิตความรู้ด้านศึกษาศาสตร์ในสังคมไทย ซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาทางการเรียนรู้ในปัจจุบันและรองรับความท้าทายในโลกอนาคต รวมถึงกระแสการเคลื่อนไหวด้วยแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์เพื่อตั้งคำถามกับอัตลักษณ์ความเป็นครูจากกลุ่มครูรุ่นใหม่

ประการต่อมา insKru มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างข้อถกเถียงและนำเสนอทางเลือกใหม่ในพื้นที่ความรู้ศึกษาศาสตร์ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการพัฒนาครูที่สร้างสรรค์และยั่งยืนมากขึ้น นอกเหนือจากที่เคยถูกยึดกุมด้วยแนวคิดและกระบวนการจากรัฐ ซึ่งทำให้พื้นที่ความรู้นั้นแข็งตัว ปกคลุมด้วยวัฒนธรรมราชการนิยม ปรับตัวช้า ไม่อ่อนไหวต่อความต้องการและมีมติความเป็นมนุษย์ แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แบบ insKru นั้นมุ่งเน้นให้เกิดผลในสองระดับสำคัญ คือ การพัฒนาครูด้วยแนวคิดและแนวทางใหม่ ๆ ข้ามศาสตร์และเป็นประชาธิปไตย เพื่อให้ครูเกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจและมีโอกาสพัฒนาไปสู่ทักษะใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันมุ่งขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อการถกเถียง ต่อรองและประสานประโยชน์กับผู้ปฏิบัติการกระแสหลัก ซึ่งนำโดยรัฐและสถาบันการศึกษาในระบบ เพื่อให้มีการนำชุดความรู้ด้านแนวคิด อารมณ์ความรู้สึก ข้อมูลและทักษะใหม่ ๆ มาขับเคลื่อนด้านการพัฒนาครูมากขึ้น ปฏิบัติการที่สำคัญของ insKru ดำเนินการผ่านกลไก 3 ห่วงมหัศจรรย์ (ห้องสมุด ไอเดีย ห้องพักครู และสนามเด็กเล่น) ในขณะเดียวกันก็มีกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกันเกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมากและยึดโยงเป็นเครือข่ายขยายออกไปเช่นเดียวกับที่ปรากฏในเครือข่ายปฏิบัติการร่วมกับ InsKru ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเข้ามาของ insKru และเครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่มีบทบาททำให้พื้นที่ความรู้ด้านศึกษาศาสตร์ในปัจจุบันมีพลวัตสูง ซึ่งหมายถึงสังคมจะมีทางเลือกมากขึ้นในการผลิตและใช้ความรู้ศึกษาศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนผ่านสังคม

ประการสุดท้าย แม้ปัจจุบัน insKru จะยังอยู่ในพื้นที่ที่กระแสรอง แต่มีศักยภาพที่จะขยายตัวมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากมีโมเดลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกับรัฐเพื่อขับเคลื่อนการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน คือ การแบ่งปันค่าใช้จ่ายและแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างผู้ผลิตความรู้และผู้นำความรู้ไปใช้ ทำให้มีต้นทุนน้อย ไม่เป็นการเพิ่มภาระให้ครูมากเกินไป นอกจากนี้ยังเป็นความรู้ที่ไม่แข็งตัวและผูกขาดโดยบุคคล/กลุ่มบุคคล/สถาบันใด ตั้งอยู่บนฐานความสัมพันธ์แนวราบมากขึ้น ทันท่องสถานการณ์ อ่อนไหวต่อความต้องการและมีมติความเป็นมนุษย์ของครู นอกจากนี้

ยังมีโอกาสยั่งยืนด้วยรูปแบบองค์กรกิจการเพื่อสังคม ที่สำคัญพื้นที่ดิจิทัลแพลตฟอร์มถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ไม่ได้จำกัดการเรียนรู้ของครูไว้แค่ในโรงเรียนอีกต่อไป โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ยิ่งแสดงให้เห็นศักยภาพของดิจิทัลแพลตฟอร์มในการเป็นพื้นที่เรียนรู้และพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องในโลกอนาคต นอกจากนี้ในเชิงของการเป็นเครือข่ายการเคลื่อนไหวด้านการศึกษายังมีแนวคิดที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม-การเมืองและวัฒนธรรมในปัจจุบัน มีกลยุทธ์การทำงานที่ยืดหยุ่น มีปฏิบัติการในพื้นที่ทางสังคมที่หลากหลายและครอบคลุมหลายประเด็น เน้นการต่อรองและประสานการทำงานร่วมกับรัฐ มากกว่าต้องการต่อต้านจากชายขอบเพียงอย่างเดียว

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- นงเยาว์ เนาวรัตน์. (2556). **ศูนย์การเรียนรู้ประชาสังคมและสิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติจากพม่า** (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ).
- นงเยาว์ เนาวรัตน์ และคณะ. (2563). **การสำรวจสถานการณ์ปัญหาและการพัฒนาระบบความรู้ศึกษาศาสตร์และจิตวิทยาการศึกษาในประเทศไทย**. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ภายใต้โครงการพัฒนา “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการยกระดับระบบบริหารจัดการความรู้ และการปรับปรุงโครงสร้างความรู้ทางสังคมศาสตร์ของประเทศไทย”, สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นฤมล อรุโณทัย และคณะ. (2554). **การถักทออนาคตสู่โลกข้ามพรมแดน: แนวทางส่งเสริมการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้อพยพในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ร่มเกล้า ช่างน้อย (2564). **ไม่สู้ก็อยู่อย่างครุ**. กรุงเทพฯ: insKru.
- วิจิตร ประพงษ์. (2563). **ตลาดนี้ใครครอง: การต่อร่องพื้นที่สิทธิในตลาดของผู้ค้าเร่ไทใหญ่. ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บ.ก.), จุดตัดของเรื่อง ‘ต้องห้าม’ ในพื้นที่ความรู้ (น. 41- 99)**. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). **การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

สมิทธิ บุญชุตติมา. (2564). **ร้อยคนไทยหัวใจนวัตกรรม 2**. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). **คู่มือประกอบการอบรม การขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ”** สู่สถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

อรรถพล ประภาสโนบล. (2563). **ประเมินเต็มใจ จุดไฟการเรียนรู้**. นครปฐม: โครงการผู้นำแห่งอนาคต.

อรรถพล ประภาสโนบล. (2563). **ห้องเรียนล้ำเส้น**. กรุงเทพฯ: insKru.

อัจฉรา รักษ์ดิธรรม. (2563). #ใหญ่กว่าที่คิด: ทวีตการเมืองของคนรุ่นใหม่ ความ “ไม่ไทย” ของเยาวชนไทย. ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บ.ก.), **จุดตัดของเรื่อง ‘ต้องห้าม’ ในพื้นที่ความรู้** (น. 243 – 283). เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2560). **พื้นที่ความรู้ มานุษยวิทยา คนสามัญ: 70 ปี อานันท์ กาญจนพันธุ์**. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (บ.ก.). (2563). **จุดตัดของเรื่องต้องห้ามในพื้นที่ความรู้**. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (บ.ก.). (2564). **เสียงที่ไม่ได้ยิน อารมณ์และความหวังในพื้นที่ความรู้**. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

Barth, F. (2002). “An Anthropology of Knowledge”. *Current Anthropology*, 43(1): 1–18.

Kyonosuke, H. (2015). “Social Movements and the Production of Knowledge: Body, Practice, and Society in East Asia”. *Senri Ethnological Studies*, 91: 1-22.

สัมภาษณ์

ชลีพา ดุลากร. 13 มกราคม 2565, 26 มิถุนายน 2565. สัมภาษณ์.

ผู้ก่อตั้งเฟซบุ๊ก “อะไร ๆ ก็ครู”. 9 กุมภาพันธ์ 2564. สัมภาษณ์.

ผู้ก่อตั้ง Life Education. 26 มิถุนายน 2565. สัมภาษณ์.

ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มครูขอสอน. 12 มกราคม 2565. สัมภาษณ์.

ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มพลเรียนและเฟซบุ๊ก “ครูปล่อยของ”. 19 มกราคม 2565. สัมภาษณ์.

หัวหน้าทีม Impact-Sustainability. 17 กุมภาพันธ์ 2565. สัมภาษณ์.